

Strejkrätt till salu?

Av: Kurt Junesjö

Bild: Robert Nyberg

Förhandlingarna om nytt huvudavtal är en demokratifråga!

Rätten att strejka har varit hotad så länge arbetarna gemensamt har vägrat att ställa sin arbetskraft till förfogande och strejkat. 2007 är hoten allvarligare än på mycket länge. Den 7 juli lovade LO:s ordförande Wanja Lundby-Wedin att diskutera ett nytt huvudavtal med företrädare för Svenskt Näringsliv och "där se var de stora problemen ligger och diskutera dem"¹. Det var inte tomma ord. På LO:s avtalssekreteraremöte i augusti 2007 visade LO:s andre ordförande Erland Olausson overheadbilder över planerade förhandlingar om huvudavtalet med Svenskt Näringsliv. Två av de viktigaste ämnena var "Spelregler på arbetsmarknaden" och Modernisering av huvudavtalet.

Vad innebär det då att förhandla om ett nytt huvudavtal?

1. Huvudavtalet bestämmer arbetsmarknadsparternas relationer, och reglerar grundläggande frågor i strejkrätten. Ändringar i LO-förbundens huvudavtal är den viktigaste medlemsdemokratiska frågan som varit på tapeten sedan 1938 då huvudavtalet slöts. Wanja Lundby-Wedin har förklarat att LO tänker ta upp diskussioner om dessa frågor². Men detta görs alltså utan att det har skett någon som helst medlemsdiskussion. Flera förbundsordförande menar till och med att det inte ens finns något beslut i LO:s styrelse som ger Wanja Lundby-Wedin detta mandat.³

2. LO har ingen förhandlingsstyrka, eftersom nästan alla LO-förbund är bundna av fredspliktaftal genom löneavtal de närmaste tre åren. Arbetsgivarna har redan krävt en lagstiftning av regeringen som inskränker strejkrätten. Förhandlingen måste därför ske på det numera vanliga LO-förhandlingssättet, det vill säga att man säljer försämringar mot förbättringar. De "justeringar" Svenskt Näringsliv vill ha är välkända, en kraftig försvagning av strejkrätten, och de förbättringar LO fört fram ligger inte i närheten av att för all framtid sälja viktiga delar av strejkrätten. Svenskt Näringsliv har därför en mycket stark förhandlingsposition och kommer inte att nöja sig med marginella "justeringar". Slutresultatet av en överenskommelse är givet: Kraftiga försämringar i strejkrätten.

Än värre är att LO redan den 19 juni 2007 tillsammans med Svenskt Näringsliv upprättade ett papper. Där lovas LO – underförstått, som tack för att man tar upp förhandlingar om ett nytt huvudavtal–arbetsmiljöforskning och arbetslivsforskning finansierad av staten efter gemensam begäran från LO och Svenskt Näringsliv.⁴

¹DN Bosse Andersson 2007-07-10. Intervju i Almedalen.

²DI 2007-09-05. ("LO är redo att inleda samtal med Svenskt Näringsliv kring gemensamma problem på arbetsmarknaden")

Wanja Lundby-Wedin.)

³Transport uppdraget nr 8 september 2007 Mattias Håkansson; LO vill se över konfliktregler – trots allt

⁴Avsiktsförklaring från Svenskt Näringsliv LO, PTK om arbetsmiljöforskning version 070619

Hur ser hoten mot strejkrätten ut?

Strejken har funnits lika länge som det funnits arbetare. Att kollektivt lägga ned arbetet är arbetarnas starkaste vapen för att få en förhandling på lika nivå med arbetsgivaren. Det arbetarna säger är att vill du inte betala ett juste pris för vårt arbete, så får du det inte. Poängen är att arbetarna agerar kollektivt. Om arbetstagaren ensam skulle försöka hålla tillbaka sitt arbete, kan arbetsgivaren alltid hitta någon annan som gör jobbet till lägre pris. Och så länge det funnits en organiserad statsmakt och organiserade arbetsgivare har de aktivt motarbetat strejkrätten. Ofta i samarbete.

Fredrik Reinfeldt säger att han inte tänker ingripa i strejkrätten under denna mandatperiod. Folkpartiet säger på sitt landsmöte i september 2007 att man avstår från att begränsa strejkrätten under valperioden med motiveringen "Folkpartistystyrelsen förutsätter nu att arbetsmarknadens parter själva löser den frågan."⁵ Även Centern och Kristdemokraterna har uttalat sig i liknade vändningar. Många har förvånats över denna mjuka linje. Men i ljuset av ett kommande huvudavtal där LO ska förmås att sälja bort en del av strejkrätten förstår man bättre varför alliansen ligger så lågt nu. Den behöver inte smutsa sina händer med försämringar av arbetsrätten för dessa ska parterna själva klara av!

Vi jämför med Svenskt Näringslivs egna skrivningar i en av deras broschyrer:

"SN vill att spelreglerna på arbetsmarknaden, det vill säga regler för kollektivavtalsförhandlingar och möjligheter att vidta fackliga stridsåtgärder, ska vara neutrala i förhållande till parterna."

Vad vill då arbetsgivarna i Svenskt Näringsliv? Jo följande:

"Fler frivilliga förhandlingsavtal (som industriavtalet) som reglerar förhandlingsordning, medling och stridsåtgärder.

Ändrade konfliktregler i lag:

Krav på proportionalitet mellan en stridsåtgärds omfattning eller dess syfte och dess konsekvenser för företagen och tredje man

Förbud mot sympatiåtgärder

Rätt för medlare att stoppa samhällsfarliga konflikter

Förbud för organisationer utan kollektivavtal att vidta stridsåtgärder inom områden där det finns ett gällande kollektivavtal

Förbud mot politiska stridsåtgärder

Inför möjlighet till tvångsskiljedom

Ökade befogenheter för medlare att skjuta upp varslade stridsåtgärder

Förbud för facklig organisationer att vidta stridsåtgärder mot företag där organisationen saknar medlemmar".⁶

⁵ DN 2007-09-11

⁶ Den svenska modellen har kontrat Svenskt Näringsliv april 2005

Vill du kolla på dokumentationen till detta nyhetsbrev, Erland Olaussons overheadbilder, förslaget till brev till regeringen om arbetsmiljöforskning etc. så finns det på hemsidan Arbetsrätten :

www.kurt.nu

Vad innebär Svenskt Näringslivs försämringsförslag?

När Svenskt Näringsliv framhåller avtalen med industriförbunden som ett föredöme vet de precis vad de gör. IF Metall, SIF, CF med flera har nämligen i dessa avtal gått med på allvarliga inskränkningar i strejkrätten till exempel:

- Alla anspråk på retroaktiv lön bortfaller om facket utlöser en stridsåtgärd.
- Parterna får efter en viss tidpunkt inte själva föra förhandlingar utan dessa sker under ledning av en opartisk ordförande som har rätt att lägga förslag, skjuta på varslade stridsåtgärder under högst 14 dagar och till och med skjuta upp igångsatta stridsåtgärder på obestämd tid om en Industrikommitté godkänner det.

I förhandlingar om nytt huvudavtal mellan Svenskt Näringsliv och LO kan man utgå ifrån att Industriavtalet är det "golv" Svenskt Näringsliv kommer att förhandla ifrån när det gäller försämring av strejkrätten. Föga förvånande har IF Metall varit de enda som har uttalat sig klart positivt om LO:s initiativ att ta upp förhandlingar om ett nytt huvudavtal.

Punkten om proportionalitet kan verka vettig vid första anblicken, men i själva verket är den rena mardrömmen ur facklig synpunkt. Den är dessutom helt onödig eftersom riksdagen redan i dag kan ingripa med en tvångslag om samhällsekonomin är hotad. I den svenska modellen ingår att parterna tar ansvar för sina åtgärder och det är något som facken skött med den äran. Det här kravet har tillkommit för att minska fackens möjligheter att förhandla fram justa villkor för sina medlemmar.

Att begränsa möjligheterna till sympatiåtgärder är lika illa. Om en byggarbetsgivare lyfter in ett gäng vitryska arbetare med en timlön på 35 kronor, så går det bara att fixa att de får justa löner med en sympatiåtgärd, till exempel att man stänger transporter och el-arbetena på bygget. Eftersom de vitryska arbetarna självfallet inte kan det svenska sättet att fixa justa löner, så går det inte att få igenom kollektivavtalet som norm på alla arbetsplatser. Då funkar inte längre den svenska modellen. Att inte få vidta stridsåtgärder om facket inte har några medlemmar på arbetsplatsen skulle även det få samma effekt.

Så skulle man kunna gå igenom alla förslag till försämringar av strejkrätten som Svenskt Näringsliv vill ha och konstatera att alla syftar till ett och samma mål: Man vill helt enkelt avvärja arbetstagarna och göra arbetsgivarens vilja till lag. Att byta bort strejkrätten mot löften om ett nytt arbetslivsinstitut och annat som inte står i någon som helst proportion med att sälja viktiga delar av strejkrätten är en byteshandel som inte gynnar arbetstagarna. Gissningsvis finns det risk för att ett nytt huvudavtal kommer att innehålla inskränkningar i strejkrätten med proportionalitet, begränsningar för sympatiåtgärder och för företag där facket saknar medlemmar. Och tro inte på bluffen att vi redan har proportionalitet genom den kommande Vaxholmsdomen, för blir det så gäller det bara utländska företag. Därför är det allvarliga och helt onödiga inskränkningar som hotar. För i Sverige finns inget missbruk av strejkrätten:

Sverige är ett av de länder i EU som har minst konfliktdagar per 1000 arbetstagare/år

Sverige har en löneutveckling som ligger under jämförbara länders

Sverige har en produktivitetsutveckling som ligger över andra länders,

Sverige har en vinstnivå för aktier efter skatt som är bäst i världen.

Sanningen är alltså att ett nytt huvudavtal med allvarliga inskränkningar av strejkrätten kan komma att förhandlas fram över huvudet på LO-förbundens medlemmar.

Enda möjligheten att stoppa dessa försämringar är att medlemmarna säger ifrån. Kräv av ditt förbund att få ut underlag för att kunna diskutera frågan i din lokala organisation!

Under hela 1990-talet har det varit massiva angrepp mot arbetsrätten men alla vi som har försvarat arbetsrätten har hittills lyckats någorlunda bra. Det är framförallt de lokala fackliga förtroendemännen som i ilska över föreslagna försämringar drivit fram en opinion som gör att det är politiskt dyrt att försämma arbetsrätten. Det är er vi vänder oss till med denna skrift. Den är gjord så att den ska vara lätt att kopiera och sprida vidare. Gör det!

Fakta om Arbetsrätten

ARBETSORÄTTEN har under åren producerats av en tvärfacklig grupp av lokalavdelningar i Stockholm med både arbetar- och tjänstemannafack, som tillsammans med Kurt Junesjö har tagit fram broschyrer som pekar på hot mot arbetsrätten.

Den första skriften 1991 handlade om förslag till försämringar i strejkrätten av en socialdemokratisk utredningsman. Det blev ett sådant väsen att den socialdemokratiska regeringen inte orkade genomföra försämringarna. Skydd för en hotad strejkrätt har sedan varit huvudtemat under åren, men också lagstiftning som hotat yttrandefrihet och anställningstrygghet. Hotet från EG-rätten har också varit ett viktigt tema.

Nu är vi sju år in i ett nytt sekel. Det är åter dags att förmera linjerna i en ny kamp, men nu är det mot en mer diffusa försämrare, en riksdagsmajoritet av borgare i kombination med fackliga toppbyråkrater och skickliga arbetsgivarföreträdare som spelar på borgarnas majoritet för att uppnå fördelar i förhandlingar med facket om försämringar i strejkrätten. Just denna broschyr har Grafiska fackföreningen i Stockholm, Seko Stockholm och EL-Ettan i Stockholm hjälpt till med.

©Kurt Junesjö och Bild Robert Nyberg 2007-09-17